

JESSE KLAVER: ECONOMISME WURGT DE POLITIEK

Het is niet zo gemakkelijk om het maatschappelijk onbehagen over de politiek te vatten. De ene wijst naar het 'neoliberalisme' of 'rendementsdenken'. Anderen spreken over 'marktisme', en daarmee bedoelen ze een soort fluïde metafysica waarbij het marktprincipe geldt als basis voor alle domeinen van het maatschappelijke leven. Politiek, media, economie, zorg, onderwijs en cultuur geraken, veelal onbewust, steeds meer door deze ideologische premissen besmet. Deze latente ideologie veroorzaakt een diepgaande onvrede.

Jesse Klaver (29 jaar), geboren in Roosendaal bij de Nederlandse grens als zoon van een Marokkaanse vader en een Indisch-Nederlandse moeder, kersverse fractieleider van Groenlinks in de Nederlandse Tweede Kamer, spreekt in dat verband van 'economisme' en heeft er een boek aan gewijd. Het boek is opmerkelijk, des te meer omdat het maar weinig voorkomt dat een jong politicus zijn politieke idealen voor de lange termijn verduidelijkt zonder naar de ogen van zijn kiezers te kijken. Deze verfrissende aanpak is zeker een toegevoegde waarde voor het democratische debat dat in onze tijd verschaald is tot de kille cijfers van Rutte, Michel en Bourgeois en het buikgevoel van Wilders en, zij het in mindere mate, van De Wever.

Het economisme is niet zo gemakkelijk te definiëren. En in de eerste reacties van de Nederlandse pers krijgt Klaver wel eens deze kritiek. Toch is het duidelijk welke richting hij uitwil. Hij wil weg van de dictatuur van de markt, weg van de tirannie van de cijfers en wat hij het meetfetisjisme noemt waarbij alles in functie komt te staan van welvaart en economische groei. Weliswaar is alles economie, maar Klaver wil zijn lezers ook duidelijk maken dat economie niet alles is. Politiek kan niet waardenvrij zijn. Zij moet op de eerste plaats de realisatie van waarden zijn: welke maatschappij willen wij? En de belangrijkste waarden zijn niet meetbaar en ook niet economisch functioneel. Wat is de economische waarde van het leven van een dier of een mens? Van de natuur, van de vriendschap? Van een gedicht of een symfonie? Zelf wil hij in zijn politieke werk uitgaan van drie centrale waarden die hij naar eigen zeggen in zijn opvoeding heeft meegekregen: empathie voor de medemens, duurzame zorg voor de aarde, en dat iedereen zijn hart kan volgen om zijn talenten waar te maken.

Deze waarden botsen met het economisme, waar elke humane waarde ondergeschikt wordt gemaakt aan het BBP. Klaver schetst daarbij voorbeelden van berekeningen van het Centraal Planbureau (CPB) in Nederland die te gek zijn voor woorden. Zo heeft deze instelling berekend dat het smelten van het Noordpoolijs de Nederlandse handel met Noord-Oost-Azië met 10% zou doen toenemen, wat een stijging met 0,2% zou zijn van het BBP. Het economisme heeft overigens nefaste gevolgen. Zo was gebleken dat de zittenblijvers in het onderwijs de overheid jaarlijks een half miljard euro kosten. De Nederlandse regering heeft daarop een aantal maatregelen genomen, met het gevolg dat het diploma devalueert of dat jongeren in de praktijk geen tweede kans meer krijgen, zonder zich af te vragen of sommigen onder hen misschien voordeel hebben bij een bisjaar. Met instemming citeert Klaver overigens de dichter Ramsey Nasr waar deze inzake onderwijs de betekenis van de 'nutteloze' vakken verdedigt.

Gekruid met voorbeelden stelt hij vijf dogma's van het economisme in vraag. In tegenstelling tot wat beweerd wordt lost de vrije markt niet alle problemen op, is de groei van de economie niet automatisch positief, leidt de marktwerking niet steeds tot kostenbeheersing, maakt een stevig vangnet de mensen niet onontkoombaar lui,

en zijn de collectieve uitgaven zijn niet noodzakelijk een probleem terwijl private uitgaven altijd een zegen zouden zijn. Als men die dogma's doorbreekt is een waardendebat in de politiek mogelijk, en wordt de democratie opnieuw iets waarin mensen geïnteresseerd kunnen zijn. Want *'we zullen het politieke en morele primaat op het economisme moeten heroveren'* (p. 153).

Om de blokkages in de politiek op te heffen stelt Klaver tien scherpe *gamechangers* voor die de politiek in een andere richting sturen op de domeinen van ecologisch energiebeleid, gezondheidszorg, arbeidsorganisatie, vermogensfiscaliteit, onderwijs met meer ruimte voor een brede humane vorming enz.

Men hoeft het niet helemaal eens te zijn met de auteur om het boek toch een frisse wind en een alternatief te noemen voor de tirannie van cijfertjes en economisch nut. Eindelijk nog eens een politicus met een uitgesproken humaan maatschappelijk ideaal. Alhoewel het boek eerder toepasselijk is op Nederlandse toestanden, zijn de problemen in de andere Europese landen gelijklopend. Het boek geeft overigens op zijn minst de indruk dat Klaver in menig opzicht dichter bij het christendom gesitueerd kan worden dan de christendemocraten van het Nederlandse CDA, die toch meer de mammon hebben omarmd.

Frans Van Looveren, oktober 2015.

Jesse KLAVER : *De mythe van het economisme. Pleidooi voor nieuw idealisme.* Uitg. De Bezige Bij, Amsterdam 2015.